

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК

Івлієв А., студ. ПР-42

Граматичний рід є однією з найменш логічних і такою, що містить в собі найбільшу кількість несподіванок граматичних категорій. Граматичний рід слова звичайно зв'язують із статтю позначуваної ним істоти, однак рід і стать часто не збігаються в тих мовах, де граматичний рід експліцитно виражений.

Так в англійській мові семіологічна категорія роду іменників відсутня, але психічна категорія є, оскільки на рівні мислення англійці розрізняють субстанції чоловічого, жіночого й середнього (тобто ніякого) роду. Існують три основні гіпотези походження граматичного роду: семантична, морфологічна й синтаксична. Прихильники **семантичної концепції** (И.Г. Гердер, Я. Гримм, В. Гумбольдт, Т. Якобс й ін.) думають, що в основі граматичного роду лежить протиставлення по статі. Ознака статі переносилася древніми індоевропейцями на предмети неживої природи. Причому цей перенос відбувався за принципом: все велике, швидке, активне ставиться до чоловічого роду, все мале, спокійне, пасивне - до жіночого, а все штучне й збірне - до середнього. Прихильники **морфологічної концепції** трактують рід як формальну категорію, суть якої полягає в класифікації субстантивів, а не відбиття позамовної реальності. А опозиція за статтю сприймається як результат пізнішої раціоналізації іменної морфології. Прихильники ж **синтаксичної концепції** (Г. Штейнталь, Дж. Фодор, В.В. Йоффе) думають, що рід можливий тільки в таких мовах, у яких є такий синтаксичний зв'язок, як узгодження. Якщо в мові іменник має категорію роду, то цю категорію обов'язково має й прикметник, тобто історія роду - це історія узгодження, а зв'язок роду зі статтю - вторинне явище.

Англійській мові властива відсутність граматичної категорії роду, але рід існує як лексико-семантична й синтаксична категорія, тобто як категорія, що виражає відповідність між родом як мовною категорією й природним (біологічним) розподілом за статтю, а також як лінгвістична категорія, що виражає залежність одних слів у мовленні від інших.

За існуючою традицією в англійському фольклорі, поезії й казках назви тварин та фантастичних створінь осмислюються, якщо

виникає необхідність у чоловічому або жіночому роді. В українській мові таке інтенціональне осмислення роду тварини як в англійській неможливе, оскільки в українській мові категорія роду є чисто граматичною категорією, тому в українських еквівалентах часто або міняється рід тварини (створіння), що іноді веде до втрати певного змісту, або рід залишається таким же, як і в англійському варіанті. У той же час в українській мові є слова для позначення жіночої чоловічої особи тієї самої тварини. У відомій казці про “Трьох поросят” згадується “*big bad wolf*”. Але ж в українській мові можна сказати і як “*великий злий вовк*”, так і “*велика зла вовчиця*”. В українській мові слова *вовк* і *вовчиця* явно й виразно відрізняються один від одного саме по своїй приналежності до двох різних родів. Однак в англійській мові морфологічно категорія роду в цих словах не виражена.

Якщо мова йде про казки із тваринами або вигаданими персонажами, у яких є вже сформована традиція осмислення тих або інших персонажів у чоловічому або жіночому роді, в українському варіанті досить важко представити навіть дуже прості слова. Наприклад, слово *fox* в англійській культурі, а, отже, і літературі, осмислюється як істота чоловічої статі, навпроти, в українській фольклорній і літературній традиції ця тварина осмислюється в жіночому роді і йому приписується цілий ряд якостей і характерних рис, властивих жінкам (хитрість, кокетство й ін.). Тому, працюючи з подібними казками-еквівалентами, часто виникають проблеми.

Варто зазначити, що навіть у художніх казках такі назви не завжди співвідносяться із займенниками на позначення живого. Тварини, казкові створіння та живі предмети, які є героями творів, дуже часто представлені істотами середнього роду, незважаючи на те, що вони мають якісь властивості, характери й функції в цих творах. Рід дійсно є непростою категорією при порівнянні двох мов, у одній з яких вона виступає в якості «збиткової» категорії, а в іншій такою, що зберігає всі характеристики цієї категорії. При цьому дуже велике значення має як лінгвістичний контекст даної мовної одиниці, так і ситуативний (культурний) контекст, у якому встановлюються свої рамки й норми й ігнорування яких може привести до не зовсім правильного розуміння тексту.

Наук. кер. - Попова О.В., викладач